Sakai İşbirliği ve Öğrenme Ortamında Harmanlanmış Ders Deneyimi: "Eğitim Yazılımları Dersi" Örneği

Yasin Özarslan
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Eskişehir
ozarslan@gmail.com, ozarslan@ogu.edu.tr

Özet: Bu çalışma Sakai öğrenme ortamında harmanlanmış olarak yürütülmüş bir dersin geliştirilmesi ve işlenişiyle ilgili araştırmacının deneyimlerini içermektedir. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde örgün olarak verilmekte olan "Eğitim Yazılımları" dersi, 2010-2011 akademik dönemi için Sakai öğrenme ortamına taşınarak ders seviyesinde harmanlanmış olarak 48 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışmada tercih edilen harmanlanmış eğitim ortamı, yüz yüze yürütülmekte olan bir dersin çevrimiçi etkinliklerle desteklenerek yeniden tasarlanması ve yürütülmesi süreçlerinden bahsedilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sakai İşbirliği ve Öğrenme Ortamı, Harmanlanmış Ders Deneyimi.

1. Giriş

1972'den bu yana teknolojik gelişmelerin tetiklediği sosyal dönüşümle birlikte zaman ve mekân anlayışlarımızın sarsıldığı post-modern bir dönemi yaşamaktayız. Her ne kadar tanımlamakta zorluk çekiyor olsak da *evrensel olarak geçerli ve değerli olarak kabul edilen bakışların kabullenişini reddetmesi* [1] bu dönemin en belirgin özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Her bir kavramı ele alıp içini boşaltan post-modern anlayışın hayatımızda önemli yeri olan öğrenme, eğitim, öğretim, okul, öğretmen gibi kavramları da etkilemektedir.

21. yy eğitim anlayışı modern dönemin sert kalıplarından sıyrılarak daha esnek ve yeni bir yapıya doğru ilerlemektedir. Günümüzde eğitim-öğretim bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak hem dört duvar arasında sınıflarda hem de internetin aracılığında zaman ve mekân bağımsız sanal ortamlarda farklı boyutlarıyla yaşanabilmektedir. Fiziksel ve sanal dünyaların yakınsamasıyla mekân ve zaman algımızda yaşanan değişimler bizleri yeni bir döneme sürüklemektedir.

2. Harmanlanmış Eğitim

Değişim sancılarının yaşandığı bu dönemde teknolojinin yenilikçi kullanımıyla yüz yüze sınıf ortamında gerçekleştirilen geleneksel eğitim metotlarının çevrimiçi ortamlarla zenginleştirilmesiyle yeni karma ortamlar elde edilmektedir. Eğitimin bir kısmının tamamen uzaktan verildiği (yer/zaman bağımsız), bir kısmının ise yüz yüze gerçekleştiği (yer/zaman tam bağımlı), duruma "harmanlanmış (blended) eğitim" adı verilir [2]. Harmanlanmış öğrenme kavramı yeni olmamakla birlikte potansiyeli e-öğrenme ile beraber ortaya çıkmıştır [3]. Harmanlanmış öğrenme sistemlerinde temel amaç çevrimiçi ve yüz yüze ortamların güçlü yönlerini kullanarak eğitimdeki etkinliği artırmaktır [4].

Harmanlanmış öğrenim sisteminde, çevrimiçi eğitimle yüz yüze eğitim farklı seviyelerde harmanlanabilmektedir. Bunlardan en temel dört tanesi şu şekildedir:

1. **Etkinlik Seviyesinde Harmanlama (Activity-Level Blending): S**adece öğrenme etkinliklerini kapsar. Etkinliklerin bir kısmı yüz yüze bir kısmı çevrimiçi olarak yapılır.

2. **Ders Seviyesinde Harmanlama (Course-Level Blending):** Dersin tamamını kapsar. Yüz yüze ve çevrimiçi etkinliklerin birleşimini gerektirir. Dersin amaçlarına göre söz konusu etkinlikler eş zamanlı, ayrı zamanlı veya yarı eş zamanlı olarak yapılabilir. Yüz yüze etkinlikler devam ederken çevrimiçi etkinlikler de bu süreçte devam edebilir.
3. **Program Seviyesinde Harmanlama (Program-Level Blending):** Programdaki bazı derslerin çevrimiçi bazı derslerin yüz yüze yürütülmesidir.
4. **Kurum Seviyesinde Harmanlama (Instutitional-Level Blending):** Kurumun bir ve birkaç programı/dersi değil genel olarak, bütün dersler için, yüz yüze ve çevrimiçi öğretimi harmanlamasıdır [5].

3. Harmanlanmış Ders Deneyimi

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde örgün olarak verilmekte olan "Eğitim Yazılımları" dersi, 2010-2011 akademik dönemi için "**Ders Seviyesinde Harmanlama"** yapılarak yeniden düzenlenmiştir. Dersin amaçlarına uygun olarak yüz yüze ve çevrimiçi etkinlikler oluşturulmuştur. Çevrimiçi etkinlikler için Sakai öğrenme ortamı kullanılmıştır. Öğrencilere harmanlanmış eğitim yöntemiyle alacakları bu derste sorumluluğun kendilerinde olduğu belirtilerek haftalık ders programı ve dersin izlencesi kayıt sırasında paylaşılmıştır. Belirlenen takvime uygun olarak sınıfta yüz yüze görüşmeler, sınıf ortamında sunumlar ve dersler, web ortamında toplantı, görüşme ve dersler, forum tartışmaları, günlük tutma, ödev, proje ve viki çalışmaları gibi etkinlikler dönem içinde gerçekleştirilmiştir. Dönem başında derse kaydolan öğrenciler aynı zamanda Türk Telekom IDC altyapısında yer alan ve sanal sunucu hizmeti desteği üzerine yapılandırılan Sakai (http://sakai.ttidc.com.tr) platformunda açılan "Eğitim Yazılımları" dersine katılarak dönem boyunca dersi buradan takip etmişlerdir [6].

3.1 Sakai Öğrenme Ortamı

Sakai, daha çok yükseköğrenime özelleşmiş ve dünya üzerinde yaygın kullanıma sahip açık kaynak kodlu; Indiana Üniversitesi, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü, Stanford Üniversitesi, Michigan Üniversitesi ve Valencia Polytechnic Üniversitesi önderliğin de oluşturulan "Sakai-Foundation" organizasyon yapısı altında akademik, ticari ve bireysel katılımlarla geliştirilen işbirliği ve öğrenme ortamıdır (Collaboration and Learning Environment (CLE) [7]. Bir çok farklı aracı bünyesinde barındıran java tabanlı uygulamanın kararlı sürümü olarak 2.7 çekirdeği yayındadır. Sakai CLE üzerinde bazı değişikliklerinde yer aldığı 2.8 sürümüyle ilgili çalışmalarda devam etmektedir. Sakai CLE dışında Sakai 3 olarak çalışmalarına başlanan farklı bir anlayışla öğrenme ortamının sosyal araçlarla donatıldığı yeni vizyonu Sakai OAE (Open Academic Environment) çalışmaları yer almaktadır. Bu yeni anlayış Sakai platformunu teknoloji destekli öğretim öğrenme ve araştırma bağlamında yeniden kurgulamakta ve açık bir akademik ortam yaratmayı hedeflemektedir [8].

3.2 "Eğitim Yazılımları" Dersi

Eğitim Yazılımları Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde **Alan Seçmeli III olarak 7. Dönemde verilen bir derstir.** Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde araştırmacı tarafından 2007 yılından beri yürütülmekte olan dersin, yapılan değişik çalışmalarla birlikte çevrimiçi ortama taşınarak tamamen uzaktan verilmesi hedeflenmektedir. Fakat mevcut Yüksek Öğretim mevzuatından kaynaklanan sıkıntılar ve üniversitenin uzaktan eğitim konusunda politikalarının oluşmadığından uygulamada yaşanabilecekler göz önüne alınarak, ders seviyesinde bir harmanlamaya gidilerek öğrencilerin dersin kazanımlarının yanında çevrimiçi ders deneyimi yaşamaları hedeflenmiştir.

Dersin Çevrimiçi Olarak Yeniden Tasarlanması

Harmanlanmış öğrenme süreci öğrenen ve öğretenin kimi zaman aynı kimi zamanda ayrı mekânlarda olabilmesi özel bir ders tasarımı, öğretim teknikleri, iletişim metotları, örgütsel

ve yönetsel düzenlemeleri gerektirmektedir. Bu bağlamda dersin tasarlanmasında öncelikli olarak amaçlar açık ve net bir şekilde belirlenerek, içerik ve etkinlikler tasarlandı.

Derse ait içerikler dersin öğrenme yönetim sistemi Sakai üzerinden öğrencilere sunulmuş olan dokümanlar ve yönergelerden oluşturuldu. Bunların takibi ve istenenleri belirtilen tarihler içerisinde gerçekleştirilmesi tamamen öğrencinin sorumluluğuna bırakıldı. Ders izlencesinde belirtilen her bir etkinliğe göstermiş oldukları katılım değerlendirmelerine katkı sağlayacak şekilde düzenlendi. Ders kapsamında yürütülecek forum tartışmaları dersi desteklemek ve öğrenilenleri pekiştirmek amacıyla oluşturuldu. Dersin işleyişinin geliştirilmesi ve öğrenenlerin başarılarının arttırılması adına ders kapsamında yaşadıklarını yazmaları için haftalık olarak günlük girdileri yapmaları teşvik edildi.

Dersle ilgili öğrencilerin her türlü soru ve önerilerinizi belirtmeleri için yüz yüze görüşmeler, öğrenme yönetim sistemi üzerindeki iletişim kanalları ve eposta ile dorudan ulaşabilmeleri için değişik imkânlar sunuldu. Bu ders içerisinde öğrenenin başarısını arttıracak en önemli faktörün onların dersi alan diğer katılımcılar ve dersin öğretim elemanıyla olan etkileşimine bağlı olduğu düşünülerek buna uygun mesajlaşma, sohbet, çevrimiçi görüşme, genel amaçlı forum alanı ve dersin facebook sayfası oluşturuldu. Dersin sonunda bireysel ya da grup olarak bir eğitim yazılımını geliştirmek adına senaryolar oluşturmaları, bunu geliştirmeleri ve sonunda birbirlerini değerlendirmeleri ve bunu rapor olarak sunmaları istendi.

Dersin Harmanlanmış olarak yürütülmesi

Dönemin başında ders kayıtlarında öğrencilerle ders izlencesi paylaşılarak yapılan bilgilendirme ile Sakai (http://sakai.ttidc.com.tr) ortamında kaydolarak burada yer alan Eğitim Yazılımları dersine katılmaları istenmiştir.

Oluşturulan ayrıntılı haftalık ders planı Sakai ortamından öğrencilerle paylaşılarak süreci ona göre planlamaları istenmiştir. İlk hafta oryantasyon etkinliği olarak öğrencilerin Sakai ortamında yer alan profil bilgilerini düzenlemeleri ve birer kişisel resimlerini bu profillerine eklemeleri istenerek kendilerini kısaca tanıtmaları istenmiştir. Onları daha iyi tanıyabilmek adına profillerini güncel tutmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. İsteyen öğrenciler için ders dışında paylaşım ve etkileşim fırsatı sunmak adına dersin Facebook grubu oluşturularak katılabilecekleri belirtilmiştir. İlk haftanın etkinliği olarak forumda açılan "Kendimizi Tanıtalım" başlığına dersi alanların birbirini tanımasına yardımcı olacak; kendilerini tanıtan, eğitim geçmişlerini, çalışma ve ilgi alanlarını belirten ve bunun yanında dersle ilgili görüş, öneri ve beklentilerinizi içeren bir girdi yapmaları istenmiştir. Dersin daha sağlıklı bir şekilde yürütüle bilmesi ve katılımcıları daha iyi tanıyabilmek adına "Öğrenci Ders Bilgi Anketi"ne katılmaları istenmiştir.

İlerleyen haftalarda hazırlanan plan dâhilinde *Sınıf Etkinliği* olarak öğrencilerle dersle ilgili yüz yüze görüşmeler, Sakai ortamına uyumlu bir şekilde çalışan BigBlueButton çevrimiçi ders aracı ile web üzerinden ders sunumları ve öğrenci görüşmeleri yapılmıştır. Dersin amaçlarına göre düzenlenen bu etkinlikler Sakai ortamında yer alan diğer araçlarla desteklenerek öğrencilerin bu kapsamında sağladığı katkılar değerlendirmeye dahil edilmiştir. Değerlendirmenizde temel alınacak etkinlikler ve katkıları 100 üzerinden şu şekilde olmuştur;

%20 **Ara Sınav**: Ders kapsamında kuramsal ve uygulamaya yönelik bilgilerinizin sınanacağı yazılı bir sınav yapılmıştır.

%20 **Eğitim Yazılımı Geliştirme Senaryosu**: Grup olarak belirlemiş oldukları bir konuda eğitim yazılımı geliştirmek için Senaryo Tasarımı (Storyboarding Design) çalışmasının sınıfta sunumudur.

%15 **Forum Tartışmalarına Katılım**: Her iki haftada bir açılan forum tartışmalarına sağla-

dıkları katılımdır. Tartışmalara yaptıkları her bir katılım eğitmen tarafından yaptığı yorum sayısı, yorumun kalitesi ve yaratıcılık düzeyi, araştırma boyutu ve tartışma konusuna uygunluğu bakımından değerlendirilmiştir.

%15 **Ders Günlüğü**: Ders kapsamında okuduklarını, derste konuştuklarını, düşüncelerini, yorumlarını, tavsiyelerini, beğenilerini, eleştirilerini paylaşma imkânı veren haftalık olarak tutturulan günlüktür. Haftalık olarak girilen her bir günlük girdisi değerlendirilmiştir.

%20 **Dönem Sonu Değerlendirme Raporu**: Senaryosunu belirttikleri eğitim yazılımının geliştirilmesi ile ortaya çıkan ürünlerin sunumu ve değerlendirilmesi aşamasıdır. Değerlendirme için ölçütleri belirlemek adına Sakai içinde viki oluşturularak katkı sağlamaları istenmiştir. Eğitmen tarafından belirlenen format dâhilinde projeleriyle ilgili olarak grup halinde bir rapor teslim etmeleri istenmiştir.

%10 **Devamlılık**: Ders programında belirtilen sınıfta yapılan yüz yüze görüşmelere, web üzerinden düzenlenen toplantı ve derslere katılım değerlendirilerek başarı notuna etki etmiştir.

4. Sonuç ve Öneriler

Söz konusu sistemle birlikte esnek bir öğrenme ortamı sağlanarak zaman ve mekândan kısmen bağımlı ve öğrenme sorumluluğu büyük oranda öğrencide olduğu bir dönem geçirilmiştir. Genel olarak yaşanan deneyimden öğrenciler memnun olmuşlardır. İlk haftalarda çevrimiçi öğrenme ortamına alışkın olmayan öğrencilerin sistemi kullanmada sıkıntılar yaşamışlardır. Bu aksaklığın giderilmesi adına bundan sonraki seneler için oryantasyon eğitimi sırasında öğrenme yönetim sisteminin kullanımı konusunda da ayrıca bir eğitim düzenlenmesi faydalı olacaktır.

Çevrimiçi dersler ve toplantılara katılım öğrenci sayısının fazla olmasından dolayı hem yaşanabilecek aksaklıkları yönetebilmek ve etkileşimi arttırmak adına 10-15 kişilik gruplar halinde yapılmıştır. Aynı zamanda farklı zaman dilimlerinde düzenlenen çevrimiçi derslere öğrencilerin esnek bir biçimde istediklerine katılması sağlanmıştır. Çevrimiçi derslere katılım konusunda yurtta kalan öğrencilerde internet bağlantıdan kaynaklanan sorunlar yaşanmıştır. Adsl üzerinden derse katılım gösteren öğrenciler sorunsuz bir şekilde sesli ve görüntülü olarak katılabilmişlerdir.

Sakai ortamındaki etkinliklere sürekliliğin sağlanabilmesi adına öğrenenlerin katılımları haftalık olarak değerlendirilip ilan edilmiştir. Bu şekilde hem öğrencilere geri dönütler verilmiş hem de öğrencilerin dersten kopmalarının önüne geçilmiştir.

Haftalık olarak tutturulan günlükler sayesinde dersle ilgili öğrencilerden doğrudan dönütler almak mümkün olmuştur. İlk haftalarda dersi alan herkese açık olan günlük girdilerine yazılanlar çok verimli olmadığından sadece eğitmen tarafından okunabilir hale getirildiğinde daha verimli sonuçlar elde edilmiştir.

Ders dışında paylaşımlar için oluşturulan dersin Facebook grubunda çok fazla bir etkileşim olmamıştır. Dersle ilgili duyuru ve etkinlikler ayrıca buradan da duyurulmuştur. Zaten öğrencilerin en çok hoşuna giden de bu olmuştur.

5. Kaynaklar

[1] Blake, Nigel; "Between Postmodernism and Anti-Modernizm: The Predicament of Edcational Studies", **Britsh Journal of Educatıonal Studies**, Vol.,44. No. 1. March pp. 42-65, (1996).

[2] Ozan, Ö. "Kırsal Eğitim Ortamlarının Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Yoluyla İyileştirilmesi: Eskişehir Taşımalı İlköğretim Uygulaması Örneği". **Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi**. Eskişehir, Türkiye: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran, (2008).

[3] Sloman, M. "Training in the age of the learner". **Chartered Institute of Personnel and Development,** London, UK (2003).

[4] Osguthorpe, R. T., ve C.R. Graham. "Blended Learning Sysytem: Definition and Directions." **Quarterly Review of Distance Education.** 4,3: 227-234, (2003)

[5] Bonk, Curtis J., ve Charles R. Graham. **The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives,** Local Designs. San Francisco, CA: Jhon Wiley & Sons, (2006).

[6] Sakai Türkiye, http://sakai.ttidc.com.tr Sakai Ortamı, Türk Telekom IDC altyapısını ve sanal sunucu hizmetini kullanılarak sağlanan destekle oluşturulmuştur (2010).

[7] Ozan Ö., Özarslan Y. ve Süral İ. "**Öğrenme Yönetim Sistemi Olarak SAKAI**", 3rd International Computer & Instructional Technologies Symposium,7-8-9 Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, October, (2009).

[6] Sakai Türkiye, http://sakai.ttidc.com.tr Sakai Ortamı, Türk Telekom IDC altyapısını ve sanal sunucu hizmetini kullanılarak sağlanan destekle oluşturulmuştur (2010).